

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

Het volume van de industriële produktie was in april, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 1% kleiner dan in maart. Het produktieniveau in de totale nijverheid (excl. de bouw) lag in april 6% boven dat van de voorafgaande maand. Het volume van de invoer van goederen was in maart 1% kleiner dan in de overeenkomstige maand van 1988; het uitvoervolume nam met 5% toe. Trendmatig gezien is de groei van de invoer in de afgelopen kwartalen afgenomen; de groei van de uitvoer bereikte in het eerste kwartaal van dit jaar weer het hoge niveau van het derde kwartaal van vorig jaar. De index van het consumentenvertrouwen bleef ook in mei op het hoge peil van de eerste vier maanden van dit jaar. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie bleef tussen midden april en midden mei ongewijzigd. Ingaande dit nummer van het Conjunctuurbericht zijn de cijfers over het aantal geregistreeerde werklozen in de kerngegevens opgenomen. Het geschatte aantal geregistreeerde werklozen bedroeg in de periode maart – mei van dit jaar gemiddeld 387 duizend, het laagste aantal in de huidige officiële reeks tot nu toe. De indicatoren met betrekking tot geld en krediet tonen een opwaartse tendens.

Dit blijkt uit de gegevens die medio juni beschikbaar waren. In de Focus wordt ingegaan op de ontwikkeling van de prijzen.

Productie

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in april 1% kleiner dan in maart. Het is voor de derde achtereenvolgende maand dat zich een daling voordoet. Het produktieniveau in de nijverheid (excl. de bouw) lag in april 6% boven dat van de voorgaande maand. De sterk gestegen produktie in de delfstoffenwinning was in de eerste vier maanden van dit jaar 11% groter dan in het overeenkomstige tijdvak van 1988. Mede als gevolg hiervan overtrof het

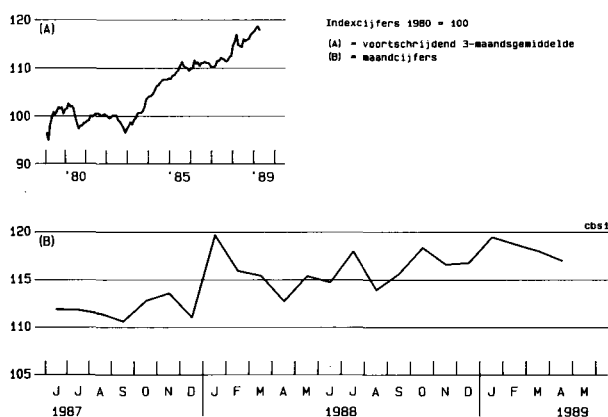
groecijfer van de nijverheid (excl. de bouw) in deze periode dat van de industrie ruimschoots. Het aantal woningen waarmee in het eerste kwartaal van 1989 met de bouw werd begonnen bedroeg ruim 28 000; dit is bijna 6% minder dan in de eerste drie maanden van 1988.

groecijfer van de nijverheid (excl. de bouw) in deze periode dat van de industrie ruimschoots. Het aantal woningen waarmee in het eerste kwartaal van 1989 met de bouw werd begonnen bedroeg ruim 28 000; dit is bijna 6% minder dan in de eerste drie maanden van 1988.

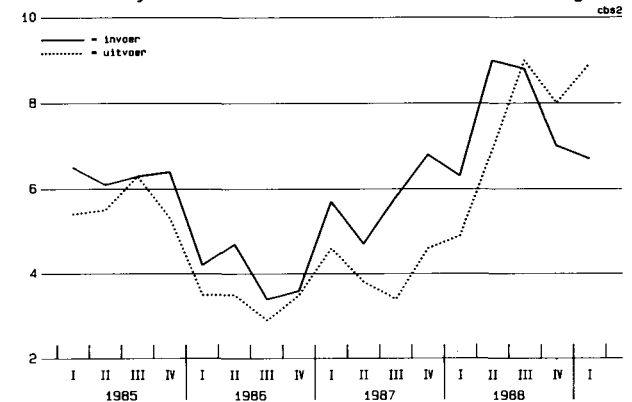
Buitenlandse goederenhandel

Het volume van de invoer van goederen was in maart 1% kleiner dan in dezelfde maand van 1988; het uitvoervolume nam met 5% toe. In het eerste kwartaal van 1989 steeg de invoer ten opzichte van het eerste kwartaal van vorig jaar met 5%, nadat over 1988 als geheel een stijging van 7% werd gemeten. De invoer van investeringsgoederen, die in het laatste kwartaal van vorig jaar daalde, nam in het eerste trimester met 10% toe. Deze stijging kwam vooral voor rekening van een forse toename van de invoer van per-

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

In- en uitvoer van goederen (volume)
 Procentuele jaarmutatatie van het voortschr. 4-kwartaalsgem.

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/86	1987	1988	1988			1989	1989			Trend ²⁾	
	gemidd.			2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	febr.	mrt.	apr.		mei
VOLUME-GE-GEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	3	1	1	0	4	3	2	3	2	9	.	I+
Delfstoffenwinning	3	1	-11	-8	4	-2	6	4	3	35	.	I+
Industrie	3	1	4	2	4	4	1	2	2	4	.	I+
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1	0	2	2	4	1	I
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-3	1	-2	4	3	1	2	1	.	.	I+
Papier- en grafische industrie	2	3	6	5	7	3	3	5	3	.	.	I+
Chemische industrie	8	6	4	2	7	3	2	4	4	.	.	I+
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	4	4	0	6	3	I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	3	1	8	4	4	9	I++
Basismetalenindustrie	2	2	8	1	13	9	4	4	4	.	.	I++
Elektrotechnische industrie	4	-2	4	3	1	9	I+
Rest metaal- en overige industrie	2	-2	3	2	1	3	I+
Openbare nutsbedrijven	2	2	-3	-2	4	2	0	2	.	.	.	I
Bouwnijverheid: begonnen woningen	0	-11	20	12	9	38	-6	-21	-9	.	.	I++
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	6	6	7	13	6	3	5	-3	-1	.	.	I++
Grondstoffen en halffabrikaten	5	6	7	13	4	5	6	0	-3	.	.	I++
Consumptiegoederen	4	11	5	12	3	-1	0	-9	-3	.	.	I+
Investeringsgoederen	12	3	5	14	18	-1	10	-6	7	.	.	I++
Algemene goederen	0	4	11	17	11	5	-1	-5	3	.	.	I++
Totaal, excl. energie	7	7	6	13	8	2	6	-2	0	.	.	I++
Uitvoer, totaal	5	5	8	10	12	6	9	4	5	.	.	I++
Onbewerkte agrarische produkten	4	6	9	14	2	10	3	-9	4	.	.	I++
Delfstoffen	-1	-1	-9	-4	13	-2	14	3	17	.	.	I+
Fabrikaten	6	5	8	8	11	6	9	6	4	.	.	I++
Totaal, excl. energie	5	6	10	12	13	7	11	6	5	.	.	I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	2	3	2	1	2	1	.	2	.	.	.	I
Voedings- en genotmiddelen	1	2	1	1	2	1	.	0	.	.	.	I
Duurzame consumptiegoederen	3	5	1	-1	2	-1	.	6	.	.	.	I
Overige goederen en diensten	2	2	2	2	2	2	.	1	.	.	.	I+
<i>Investerings in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	6	2	9	8	3	7	I++
Bedrijven	7	2	9	9	5	8	I++
Overheid	-2	-3	4	1	-9	-1	I+
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Produkt	2,3	1,5	3,0	2,3	2,9	2,8	I+
Bruto Nationaal Produkt	2,2	1,7	2,6	2,4	2,4	2,4	I+
Bruto Nationaal Inkomen	2,6	0,9	2,8	1,8	2,2	2,3	I+
PRIJZEN												
Producentenprijzen industrie, tot. afzet	-1,5	-2,3	0,9	0,2	1,1	2,6	5,7	5,4	6,1	6,6	.	I+
Producentenprijzen industrie, verbruik	-4,4	-4,6	-0,2	-1,6	0,9	1,9	8,3	7,8	9,7	10,3	.	I+
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	-3	1	1	0	0	-2	-1	-2	.	.	I
Invoerprijzen, unit value	-3	-6	0	-2	1	3	9	9	8	.	.	I+
Invoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	1	3	5	8	8	7	.	.	I+
Uitvoerprijzen, unit value	-2	-9	1	-1	1	3	6	8	6	.	.	I+
Uitvoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	0	3	4	7	8	6	.	.	I+
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	2,1	-0,7	0,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,9	0,8	1,1	1,0	I
Regelingslonen particulier bedrijf	1,4	0,4	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	1,1	0,9	.	I
Regelingslonen overheid	-1,4	1,4	0,3	0,4	0,3	0,0	1,6	1,6	1,6	1,6	.	I
Regelingslonen trendvolgers	-0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	0,3	0,3	0,3	0,2	.	I
Dollarkoers, contante notering	-2	-17	-2	-6	2	4	11	9	12	12	16	I++
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		-1	2	1	4	6	14	13	13	12	11	
Koersindex voor aandelen, algemeen	28	4	-9	-15	-17	14	27	27	23	25	30	I++
Uitgesproken faillissementen	-15	-15	2	11	-8	6	-1	-13	-2	-1	-9	I+
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		84	85	85	85	85	86					I
Orderpositie (1984=100)		102	107	102	109	114	119	117	123	123	.	I++
Beoordeling orderpositie ¹⁾ (in %)		-14	-6	-7	-4	-4	-1	-2	0	-1	.	
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹⁾ (in %)		3	2	2	2	1	3	4	1	2	.	
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Aantal banen van werknemers, totaal	0	2	2	2	3	3	I+
Landbouw en visserij	-1	2	6	1	7	5	I++
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-1	1	1	1	1	1	I
Bouwnijverheid	-3	1	3	3	2	3	I+
Handel, horeca en vervoer	0	4	4	4	4	4	I+
Overige dienstverlening	2	1	2	2	3	3	I+
Aantal uren uitzendkrachten		3	8	10	8	5	9					I++
Geregisteerde werklozen ³⁾ (x 1000)			433	409	428	412	426	426	409	387	.	
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	3,5	3,4	1,3	0,3	1,4	2,9	4,0	4,1	4,3	.	.	I+
Verstrekt consumptief krediet	4	8	2	1	1	5	4	-1	6	.	.	I+
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	4	9	9	10	11	12	13	11	.	.	I++
Geldhoeveelheid	8	7	7	9	6	7	5	6	5	.	.	I++
Secundaire liquiditeiten	8	0	11	9	15	18	22	24	18	.	.	I++
Officieel wisseldisconto (in %)	5,3	4,4	3,7	3,25	3,9	4,2	5,0	5,0	5,0	5,5	5,5	I++
Daggeldmarktrente (in %)	6,3	5,2	4,4	3,6	5,0	5,2	6,0	6,1	6,4	6,3	6,8	I++
Rendement op staatsobligaties (in %)	8,0	6,3	6,1	5,9	6,3	6,1	6,8	6,9	7,1	7,0	7,3	I+

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

3) Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. De gegevens zijn niet voor het seizoen gecorrigeerd. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

sonenauto's (34%). Ongerekend de personenauto's nam de import van investeringsgoederen met 4% toe. Van de overige onderscheiden categorieën groeide in het eerste kwartaal de invoer van grondstoffen en halffabrikaten met 6%; het invoervolume van consumptiegoederen en van algemene goederen bleef nagenoeg op hetzelfde niveau als een jaar eerder.

Het uitvoervolume van goederen nam in het eerste kwartaal met 9% toe. Over 1988 als geheel kende de export een groeicijfer van 8%. De uitvoer van fabrikaten, veruit de grootste categorie, steeg in het eerste kwartaal met 9%; het groeipercentage van de export van metaalproducten (19%) was hierbij opvallend. De uitvoer van delfstoffen (voornamelijk aardgas) groeide eveneens sterk (14%). Het accres van de uitvoer van onbewerkte agrarische producten bedroeg over de eerste drie maanden 3%. De groei van de invoer en die van de uitvoer gaven de laatste kwartalen trendmatig een verschillend beeld te zien (zie grafiek 2; de groei is hier trendmatig weergegeven als de jaarmutatatie van het voortschrijdend vierkwartaalsgemiddelde, waarbij de groeivoet is geplaatst in het laatste kwartaal van de betreffende vierkwartaalsperiode). De groei van de invoer is na het tweede kwartaal van 1988 steeds afgenomen. De groei van de uitvoer steeg in het derde kwartaal, daalde in het vierde en bereikte in het eerste kwartaal van 1989 weer het hoge niveau van het derde kwartaal van vorig jaar.

Consumentenvertrouwen

Gemeten aan de index van het consumentenvertrouwen bleef het oordeel van de consumenten over de ontwikkeling van de economie in mei gunstig. Op de vijf vragen, die aan deze index ten grondslag liggen, werden 11% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. In de loop van dit jaar is de index weliswaar licht teruggevallen, maar vergeleken met de overeenkomstige periode van 1988 is het consumentenvertrouwen nog steeds duidelijk groter.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie bleef tussen midden april en midden mei ongewijzigd. Ten opzichte van mei 1988 werd een stijging van 1,0% gemeten.

Geregisteerde werklozen

Tot eind 1988 werden de gegevens over het aantal geregisteerde werklozen door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) samengesteld op basis van de registratie van de arbeidsbureaus. Deze cijfers werden als de officiële werkloosheidscijfers aangemerkt. Met de werkløosheidscijfers van genoemd ministerie werd het werkelijke niveau van de geregisteerde werkloosheid overschat, onder meer doordat een aantal van de als werkloos ingeschrevenen een baan heeft of niet binnen veertien dagen voor werk beschikbaar is. Op verzoek van de minister van SZW zijn door het CBS vanaf november 1987 schattingen van het aantal geregisteerde werklozen samengesteld die gebaseerd zijn op gegevens uit de registratie van de arbeidsbureaus en de Enquête Beroepsbevolking. De hierbij toegepaste definitie van geregisteerde werkloosheid heeft geen wijziging ondergaan. Dit betekent dat tot de geregi-

streerde werklozen worden gerekend de bij een arbeidsbureau ingeschreven personen, in de leeftijd van 16 tot en met 64 jaar, die geen werkkring hebben, 20 uur of meer per week in loondienst willen werken en daarvoor binnen veertien dagen beschikbaar zijn. In december 1988 heeft de minister van SZW besloten het CBS-cijfer ingaande januari 1989 als officieel aan te merken. Voor een beschrijving van de toegepaste onderzoeksmethode wordt verwezen naar de CBS-publikatie 'Geregisteerde werkloosheid november 1987-augustus 1988, proeve van werkloosheidscijfers gebaseerd op registratie- en enquêtegegevens', Voorburg, 1988. Ingaande dit Conjunctuurbericht zullen de cijfers over het aantal geregisteerde werklozen worden opgenomen in de kerngegevens. De gegevens zijn niet voor het seizoen gecorrigeerd. Het aantal geregisteerde werklozen bedroeg in de periode maart-mei van dit jaar gemiddeld 387 duizend. Voor de periode februari-april 1989 werd een aantal van 409 duizend geregisteerde werklozen waargenomen. Het waargenomen aantal geregisteerde werklozen in de periode maart-mei van dit jaar is het laagste aantal in de reeks uitkomsten tot nu toe. Daarmee wordt de indruk bevestigd dat de geregisteerde werkloosheid over een langere periode daadwerkelijk is afgenomen.

Geld en krediet

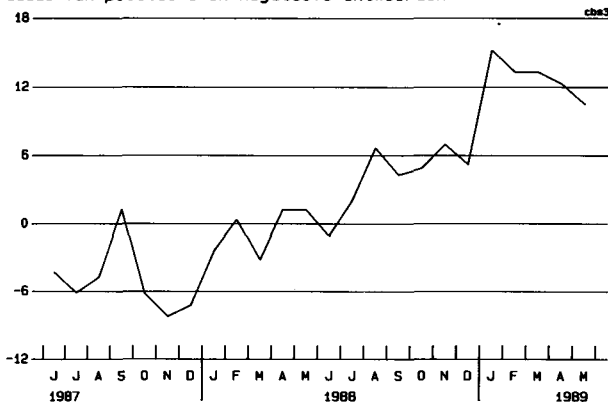
De in het Conjunctuurbericht opgenomen indicatoren met betrekking tot geld en krediet tonen in de loop van 1988 en het eerste kwartaal van dit jaar een oplopende tendens (zie grafiek 4). Zo was de toename van de binnenlandse liquiditeitsmassa in het eerste kwartaal 12% tegenover 9% in 1988. De stijging in het eerste kwartaal kwam vooral voor rekening van de secundaire liquiditeiten die met 22% toenamen. Secundaire liquiditeiten zijn vorderingen zoals termijndeposito's, valutategoeden en schatkistpapier. De geldhoeveelheid (de primaire liquiditeiten: het chartale en girale geld) nam in het eerste kwartaal met 5% toe. Deze groei ligt iets onder de toename in 1988, die 7% bedroeg. De spaartegoeden namen in het eerste kwartaal van 1989 met 4,0% toe ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 1988; in geheel 1988 was de groei 1,3%. De ontwikkeling van het verstrekt consumptief krediet laat een zelfde beeld zien. De groei in het eerste kwartaal was 4%, en voor geheel 1988 2%. Voor zowel de spaartegoeden als het consumptief krediet geldt dat de groeistijgingen volgen op groeidalingen in 1987 en de eerste helft van 1988.

De rentetarieven lagen in het eerste kwartaal van dit jaar op een duidelijk hoger niveau dan in 1988. Zo lag het gemiddeld rendement op staatsobligaties (indicator voor de lange termijn rente) in het eerste kwartaal van 1989 op gemiddeld 6,8% en in 1988 op 6,1%. Dit gemiddeld rendement bleef in april op een betrekkelijk stabiel niveau (7,0%) maar steeg in de loop van mei naar een gemiddelde voor die maand van 7,3%. In de eerste weken van juni trad evenwel weer een daling op.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

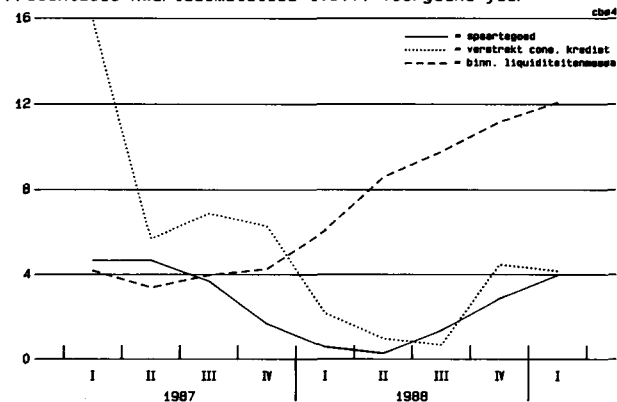
Consumentenvertrouwen

Saldo van positieve en negatieve antwoorden

Geld en krediet

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/86	1987	1988	1988			1989	1989			Trend ²⁾	
	gemidd.			2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	febr.	mrt.	apr.		mei
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
Bondsrepubliek Duitsland	3	0	4	3	4	4	5	4	4	.	.	I+
België	2	2	5	4	6	5	5	I+
Frankrijk	1	2	4	3	6	4	4	5	3	.	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	4	4	4	4	3	0	2	-3	.	.	I+
Italië	1	3	7	4	9	8	3	6	2	.	.	I++
Verenigde Staten	5	4	6	6	6	5	5	5	4	.	.	I++
Japan	4	3	9	10	9	8	.	4	.	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	2	4	4	5	4	3	4	2	.	.	I+
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	4	4	5	5	.	5	.	.	.	I+
Nederland	3	1	1	0	4	3	2	3	2	9	.	I+
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	1,9	0,3	1,2	1,0	1,2	1,5	2,6	2,6	2,7	3,0	3,1	I
België	5,0	1,6	1,2	1,0	1,1	1,6	2,6	2,6	2,8	3,0	2,9	I
Frankrijk	6,3	3,3	2,7	2,5	2,8	3,0	3,4	3,4	3,4	3,6	.	I+
Verenigd Koninkrijk	4,8	4,1	4,9	4,3	5,5	6,5	7,8	7,9	7,9	8,0	.	I++
Italië	10,1	4,8	5,1	5,0	5,0	5,1	5,8	5,9	6,0	6,5	.	I++
Verenigde Staten	3,2	3,7	4,1	3,9	4,1	4,3	4,8	4,8	5,0	5,1	.	I+
Japan	1,7	0,1	0,7	0,2	0,6	1,1	1,2	1,1	1,2	1,9	.	I
Europese Gemeenschap	6,3	3,3	3,5	3,2	3,7	4,1	4,9	4,9	5,0	5,4	.	I+
Nederland	2,1	-0,7	0,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,9	0,8	1,1	1,0	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1987.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

— I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

.. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

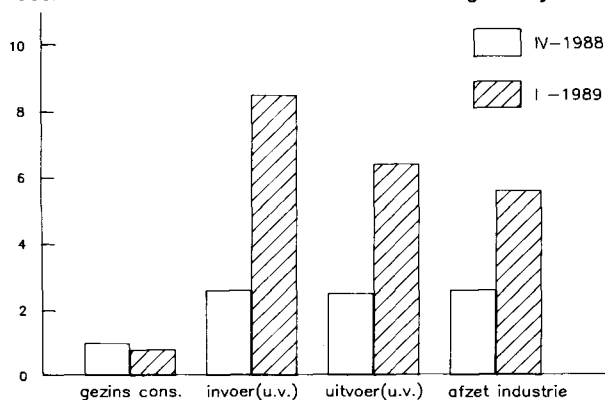
Focus: Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie lag in het eerste kwartaal van 1989 gemiddeld op 100,1 (1985 = 100). Dit was 0,8% hoger dan in het eerste kwartaal van 1988. In het vierde kwartaal van 1988 was de stijging nog 1,0%. De toename in het eerste kwartaal was gering, zowel in vergelijking met de prijzen van de in- en uitvoer (unit value) als met de prijzen van de industriële afzet (zie grafiek 5). De in- en uitvoerprijzen (unit value) stegen in het eerste kwartaal met respectievelijk 9 en 6% ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder en de stijging van de prijzen van de industriële afzet bedroeg over dezelfde periode 5,7%. In het laatste kwartaal van 1988 lagen de jaarmutaties voor de prijzen van de in- en uitvoer en de industriële afzet nog tussen 2% en 3%. Bij het verschil in stijgingstempo tussen de prijsindex van de gezinsconsumptie enerzijds en de prijsindices van de in- en uitvoer en de industriële afzet anderzijds wordt aangetekend dat de laatste drie uiteraard niet enkel betrekking hebben op consumptiegoederen maar ook op bijvoorbeeld grondstoffen, halffabrikaten en investeringsgoederen. Anderzijds betreft de prijsindex van de

gezinsconsumptie niet alleen goederen met als herkomst de industrie of de invoer maar ook uitgaven aan bijvoorbeeld verwarming, verlichting en medische verzorging. Ook internationaal gezien was de stijging van het prijspeil van de gezinsconsumptie in Nederland laag (zie grafiek 6). Het twaalfmaands voortschrijdend gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie voor de periode die eindigt in mei 1989 lag in Nederland 0,9% boven het niveau van een jaar eerder. In Duitsland bedroeg de overeenkomstige mutatie 1,9%. Voor de weergegeven landen waarvoor inmiddels de gegevens tot en met april bekend zijn - Japan, Frankrijk, de V.S. en het Verenigd Koninkrijk - bedroegen de stijgingen ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder respectievelijk 0,9%, 3,0%, 4,4% en 6,4%. Evenals in Nederland werden in een aantal landen in het begin van 1989 wijzigingen in de tarieven van de indirecte belastingen doorgevoerd. In de Bondsrepubliek Duitsland en Japan hadden de wijzigingen een opwaartse invloed op het niveau van de prijzen. In Nederland daarentegen werden de prijzen erdoor gedrukt.

Prijzontwikkeling
Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

cbs5

Prijsindex gezinsconsumptie
Procentuele jaarmutatie van het voortschr. 12-maandsgem.

cbs8

